

**МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ З ПИТАНЬ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ТА У СПРАВАХ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД НАСЛІДКІВ ЧОРНО-
БИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ СИЛ

МАТЕРІАЛИ
науково-технічної конференції

**«ОБ'ЄДНАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ –
ЗАЛОГ ПІДВИЩЕННЯ БОЄЗДАТНОСТІ
ОПЕРАТИВНО-РЯТУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ»**

Харків 2009

Об'єднання теорії та практики – залог підвищення боєздатності оперативно-рятувальних підрозділів. Матеріали науково-технічної конференції. – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 2009. – 258 с.

Розглядаються сучасні досягнення в теорії та практиці, щодо підвищення боєздатності оперативно-рятувальних підрозділів. Розглянуті проблемні питання підготовки оперативно-рятувальних підрозділів, ліквідації надзвичайних ситуацій та особливості проведення аварійно-рятувальних робіт у цивільних та промислових будівлях, особливості використання аварійно-рятувальної техніки на сучасному етапі, особливості організації та здійснення радіаційного, хімічного та медико-біологічного захисту населення і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з аваріями на хімічно та радіаційно небезпечних об'єктах, використанням біологічної зброї терористичними угрупованнями, а також питання поводження з вибухонебезпечними предметами.

Матеріали призначені для інженерно-технічних робітників підрозділів МНС, викладачів та слухачів навчальних закладів МНС, робітників наукових закладів.

Редакційна колегія:

***А. В. Ромін
П. Ю. Бородич
Г. В. Фесенко
А. Я. Калиновський
О. В. Бабенко***

– Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність та стилістику матеріалів, представлених у збірці.

© Національний університет цивільного захисту України, 2009

© Факультет оперативно-рятувальних сил, 2009

Табанов С. А. ВАРІАНТ РОЗРАХУНКУ ГРАНИЧНОГО ЧАСУ СЛІДУВАННЯ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОГО ПІДРОЗДІЛУ ДО МІСЦЯ ПОЖЕЖІ.....	204
Табачна Л. П., Травка Т. В. РОЛЬ НЕСВІДОМИХ МОТИВІВ У ВИБОРІ ПРОФЕСІЇ РЯТУВАЛЬНИКА	207
Тарахно Е. В. РАСЧЕТ РАДИУСОВ ПОРАЖЕНИЯ УДАРНОЙ ВОЛНОЙ ПРИ ВЗРЫВЕ ГАЗОВОЗДУШНЫХ СМЕСЕЙ	210
Тарахно Е. В. РАСЧЕТ КРИТИЧЕСКОГО ВРЕМЕНИ АВАРИЙНОГО ИСТЕЧЕНИЯ ГАЗА В ПОМЕЩЕНИЕ.....	212
Тригуб В. В., Кулш М. О. ЩОДО ПОРЯДКУ ПІДБОРУ ЗАСОБІВ МАЛОЇ МЕХАНІЗАЦІЇ ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ АВАРІЙ.....	214
Тригуб В. В., Лук'яненко І. М. РЯТУВАННЯ ЛЮДЕЙ ПРИ АВАРІЯХ НА АВІАЦІЙНОМУ ТРАНСПОРТІ	215
Трегубов Д. Г. ПРОГНОЗ ТЕМПЕРАТУРИ СПАЛАХУ БІНАРНИХ СУМІШЕЙ ГОРЮЧИХ РІДИН З НЕГОРЮЧИМИ.....	218
Убайдуллаєв Ю. Н., Демченко В. В., Караєв Д. С. ОЦІНКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ЗА РАХУНОК ПІДВИЩЕННЯ ОПЕРАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	221
Убайдуллаєв Ю. Н., Денисенко О. М. ОЦІНКА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ПЕРЕВЕЗЕННЯМИ ЗА РАХУНОК ПІДВИЩЕННЯ ОПЕРАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	223
Федцов А. А. ПРЕИМУЩЕСТВА СОВРЕМЕННЫХ РУЧНЫХ ПОЖАРНЫХ СТВОЛОВ	225

РАСЧЕТ КРИТИЧЕСКОГО ВРЕМЕНИ АВАРИЙНОГО ИСТЕЧЕНИЯ ГАЗА В ПОМЕЩЕНИЕ

Тарахно Е. В., канд. техн. наук, доцент, начальник кафедры, НУТЗУ

Чрезвычайная ситуация с угрозой возникновения взрыва и дальнейшего пожара в помещении может создаваться вследствие аварийной разгерметизации технологического оборудования или газовой магистрали. Для определения возможности возникновения горения при аварийном выходе горючего газа в помещение необходимо сравнить фактическую концентрацию газа с нижним концентрационным пределом распространения пламени (НКПРП). Для этого необходимо знать массу газа, которая поступила за время аварийного истечения с определенным расходом. При наличии проемов в помещении возникает газообмен с окружающей средой, в результате часть горючего газа теряется вместе с потоком воздуха. Расход горючего газа, который вытекает из помещения вместе с воздухом, пропорционален текущему значению массовой доли горючего газа в смеси на данный момент времени. Уравнение материального баланса горючего газа с учетом скорости его поступления в помещение и утечки через проемы можно выразить дифференциальным уравнением:

$$\frac{dm}{d\tau} = V_{\text{пом}} \frac{d\varphi'_r}{d\tau} = g_r^{\text{пост}} - g_{rc}^{\text{выт}} \frac{\varphi'_r}{\rho_r}, \quad (1)$$

где m_r — масса газа, поступившая в помещение за время аварийной ситуации, кг; $V_{\text{пом}}$ — свободный объем помещения, м^3 ; φ'_r — средняя массовая концентрация газа в помещении на момент времени τ , $\text{кг}/\text{м}^3$; $g_r^{\text{пост}}$, $g_{rc}^{\text{выт}}$ — массовый расход, с которым соответственно газ поступает в помещение и газовая смесь вытекает из помещения через проемы, $\text{кг}/\text{с}$; ρ_r — плотность газа при данных условиях, $\text{кг}/\text{м}^3$.

Решение уравнения материального баланса (1) дает возможность определить массу газа, которая накапливается в помещении за определенное время развития аварийной ситуации с учетом газообмена:

$$m_r = \frac{g_r^{\text{пост}} \rho_r V_{\text{пом}}}{g_{rc}^{\text{выт}}} \left(1 - e^{-\frac{g_{rc}^{\text{выт}} \tau}{\rho_r V_{\text{пом}}}} \right), \text{ кг.} \quad (2)$$

Среднюю фактическую концентрацию газа, образовавшуюся в помещении вследствие аварийного истечения, можно рассчитать по формуле:

$$\varphi'_{\text{ср}} = \frac{m_{\text{г}}}{V_{\text{пом}}(1-\eta)}, \text{ кгм}^{-3} \text{ или } \varphi_{\text{ср}} = \frac{100m_{\text{г}}}{\rho_{\text{г}}V_{\text{пом}}(1-\eta)}, \% \quad (3)$$

где $V_{\text{пом}}$ – объем помещения, м^3 ; η – доля объема помещения, занятая оборудованием.

Решение уравнения (1) в пределах $\tau = 0$, $\varphi_{\text{г}} = 0$ и $\tau = \tau_{\text{нагрп}}$, $\varphi_{\text{г}} = \varphi_{\text{н}}$ дает возможность рассчитать минимальное время, через которое средняя концентрация горючего газа в свободном объеме помещения достигнет взрывоопасного значения:

$$\tau_{\text{нагрп}} = \frac{V_{\text{пом}}\rho_{\text{г}}}{g_{\text{гс}}^{\text{выт}}} \ln \frac{g_{\text{г}}^{\text{пост}}}{g_{\text{г}}^{\text{пост}} - \frac{g_{\text{гс}}^{\text{выт}} \varphi'_{\text{н}}}{\rho_{\text{г}}}}, \text{ с.} \quad (4)$$

За время $\tau < \tau_{\text{нагрп}}$ зона взрывоопасной загазованности создается не во всем помещении, а только в определенной его части. Время, за которое при данных условиях зона взрывоопасных концентраций распространится к вероятному источнику зажигания, можно рассчитать по формулам:

- при отсутствии движения воздушных потоков:

$$\tau = 1,92 \cdot 10^{-4} \frac{\rho_{\text{з}} V_{\text{пом}} \varphi_{\text{н}}}{g_{\text{з}}^{\text{пост}}} e^{\left(\frac{R}{1,1314 L}\right)^2}, \text{ с;} \quad (5)$$

- в подвижной среде:

$$\tau = 2,4 \cdot 10^{-3} \frac{\rho_{\text{з}} V_{\text{пом}} v_{\text{возд}} \varphi_{\text{н}}}{g_{\text{з}}^{\text{пост}}} e^{\left(\frac{R}{1,1314 L}\right)^2}, \text{ с.} \quad (6)$$

где $v_{\text{возд}}$ – скорость движения воздуха в помещении, м/с ; L – характерный размер помещения, м ; R – расстояние от источника истечения газа до вероятного источника зажигания, м .

УДК 614.8